

Intervju

Karl Tiderman

Karl Tiderman har fått många olika positioner i svenska musiklivet. Handläggare, nationella projekt på Musikverket, Musiksribent, programproducent i Sveriges Radio, dj, projektkoordinator i Musik i väst, jurygruppsortfarande, vinylentusiast, mm...

More info : <https://se.linkedin.com/in/karl-tiderman-3968b047>

WM Oasis - Vad tycker du själv om själva termen world music? Hur definierar du begreppet?

Karl T - Jag har som sagt inte ägnat mig i professionen så mycket åt världsmusik på länge. Det svängde över till att handla mest om svensk folkmusik och i Sverige producerad världsmusik efter att jag slutade med Klingan i januari 2006. Senare arbetade jag med fonogramstöd på Kulturrådet, jag började recensera skivor i Svenska Dagbladet och jag satt med i jurygrupper för Manifestpriset och Folk- och världsmusikgalans utgåvepris. Numera jobbar jag mest med administrativa uppdrag och trivs bra med det.

Jag tycker fortfarande termen världsmusik är problematisk, men den är praktisk. Mina definitioner (i all korthet) är att världsmusik antingen är 1) en genrebeskrivning som hänför sig till musik med blandade influenser där poängen är att man *skall höra* att det är olika musikkulturer som tillsammans bidragit till helheten, eller 2) en marknadsföringsmässig beskrivning av all musik som inte är västerländsk pop och rock, klassisk musik, ”vanlig” jazz, vokalunderhållning, soul/funk/hip hop/gospel m.m. Alltså definieras world music i detta fall genom en negativ definition, d.v.s. genom vad det *inte* är. Syftet är att särskilja musiken i detta fält mot all annan musik, främst i skivaffärer, nätbutiker, försäljningslistor, recensionsavdelningar, hos agenturer m.m. En problematik i alltihopa är att world music (så vitt jag vet) enbart kallas så i Västerlandet, d.v.s. ingen lokal musikkultur som kallas world music i Väst kallas så i hemkulturen.

WM Oasis - Lokal music, not from here, är Ian Anderssons förklaring till world music. Vad tycker du om det?

Karl T - Denna formulering låter snärtig, men den kräver en del förförståelse. Man måste grunna ganska länge för att inse att den faktiskt är bra. Den är lite för komplex för att vara en snabbt gripbar beskrivning – men efter alla år med världsmusik för ögonen (öronen) inser jag att hela diskussionen runt världsmusik är komplex i sig. Det går inte att tala svepande om ”världsmusiken” på samma sätt som man talar om ”hårdrocken” eller ”synthen” – det är ett på tok för brett fält för det, en stor påse med musikstilar och – kulturer som inte alls självklart har med varandra att göra, mer än att de är icke-västerländska. (Även om hårdrockare förstås skulle säga att hårdrock är minst lika mångfacetterat som världsmusik...)

WM Oasis - Sverige har man lagt till ordet ”folk” för att definiera world music. Tycker du att det är bättre eller snarare låter bättre med Folk & Världsmusik?

Karl T - Nej, jag tycker inte att det vare sig *låter* bättre eller *är* bättre, men jag förstår varför. Den svenska folkmusiken bygger på folktraditioner, vilket många av musikkulturerna som innefattas i världsmusiktermen också gör. Alltså är det ett sätt att inkludera svensk folkmusik i världsmusikkomplexet, dock inte ”definiera world music” som du skriver, utan utöka begreppet till att inkludera även vår traditionsmusik. Local music not from here *and* local music from here.

WM Oasis -Din bok ”**Vägar till världsmusiken**” är en inspirations- och metodbok som berättar om personer som Ale Möllers och Jonas Knutsson samarbete där de utifrån olika kulturella bakgrunder mötas i musiken, tycker du att vi i Sverige har lyckats med de möten mellan musiktraditioner som finns i vårt nya, mångfasetterade Sverige?

Karl T - Svår fråga. Svaret är snarast nej, men jag tror det kommer sig av att intresset för olika länders musikkulturer minskat på senare år. (Se vidare fråga 7) Däremot verkar det ju inte vara några problem för musiker/sångare med olika bakgrund i Sverige att slå som populärmusikartister och liknade. Det finns gott om Melodifestivalartister, jazzmusiker, klassiska musiker m.m. som har icke-svenskt påbrå, men som etablerat sig ändå. Där fungerar integrationen betydligt bättre än för den som vill verka i Sverige som traditionsmusiker inom sin egen tradition – och vara känd utanför sin egen kulturkrets. (Det finns säkert etablerade musiker i Sverige som spelar för sina landsmän och – kvinnor men sällan eller aldrig utanför den egna kulturkretsen.)

WM Oasis -Stora namn som Fela, Cesaria, Franco, Nusrat finns inte längre, och vi ser inga ersättare för dessa artister, förutom Tinariwen som lyckats. Vad tror du det bero på?

Karl T - Bra fråga! faktiskt mycket intressant. Jag vet inte, men det är något att fundera över. Jag märkte ju att under Falun Folkmusikfestival och andra tillställningar var hög ålder nästan ett egenvärde, att man kunde presentera någon som en ”legend”, en ”pionjär” eller något i den stilen. Det var många rejält ålderstigna artister både på FFF och t.ex. Roskilde. I andra ändan av spektralt är det ju attraktivt att marknadsföra ”det senaste stjärnskottet”, d.v.s. en ny artist, oftast ganska ung. Sedan inte så mycket däremellan – eller i alla fall ett betydligt glesare startfält. Många av de unga artister (som var unga ca 2000) tycker jag verkar ha försvunnit, eller i alla fall inte blivit så berömda som man kunnat anta: Susheela Raman, Mercedes Pénon m.fl. En portalfigur som Manu Chao hänger kvar (men har han några die-hard fans i Sverige?), men Sergeant Garcia vete sjutton vad han gör nu. Kanske är det så att det ”saknas” en generation mellan de som var gamla legendarer på 90-/00-talen (som alltså var unga framtidshopp på 50-/60-talen och medelålders på 70-/80-talen) och den generation som etablerat sig nu? Vi kanske behöver invänta att nästa generation blir gammal och en helt ny publikgeneration växer upp? Världsmusikscenen kanske behöver sina ursprungliga legendarer – eller åtminstone ett avstånd i tid mellan artist och publik – för att vara intressant för en publik i väst? (Jämför hur äldre bluesartister var de yngre rock- och popmusikernas hjältar på 60-talet; en parallell som också involverar autenticitetslängtan i en för dessa artister ny publik.)

Men det är intressant att notera att inom pop- och rockmusik har det heller inte etablerats några jättemega-stadiumartister sedan vadå – Madonna? Band som Radiohead, Cold play, Metallica och R.E.M. är stora rockband, men de är inte odödliga ikoner som Madonna. De som blev stora stjärnor under 60- och 70-talen (våldsamt berömda och legendomspunna redan i unga år) blev det delvis genom en historiens omständighet just då, när rock och pop utvecklades och stora skivbolag hade marknadsföringsmuskler över hela världen. Numera ser

det helt annorlunda ut och jag tror – på gott och ont (mest gott) – att musikbranschen avmystifierats och demokratiserats på ett sätt som var otänkbart före dels punken (”gör det själv”-andan), dels den tekniska revolutionen sedan millennieskiftet (billigare produktionsmedel, egen distribution – men med småskalighet som följd). Med tanke på hela den autenticitetsiver som finns (fanns?) kring just world music, kanske denna musik inte är lika aptitlig för en bred publik om det är för ”vanliga” människor som är artister? Inte heller om musiken låter för modern, för likt vår egen, även om den har lokalfärg. Det kanske måste till en kultfaktor (story) för att något skall slå utanför sin egen sfär, något som ju definitivt finns i Tinariwen´s fall – en oslagbar story om ökenkrigarna som bytte sina automatvapen mot elgitarrer; dessutom är musiken tillräckligt nära västerländsk rock för att fungera. Detta kanske är den sista pusselbiten. I en värld utan legendarer från förr (med ett pre-modernt ursprung) kanske world music bara är en industri bland andra och inte lika lockande.

Det verkar allmänt ganska svårt att leva som medelålders musiker och hanka sig fram tills man genom envishet når legendstatus vid ca 60 år. Man kanske bör ha varit borta från rampljuset ett tag, för att senare kunna göra en bejublad återkomst, bli ”återupptäckt” som Sugar Man e.d. Det blir en story som är lättare att marknadsföra, än om en artist har funnits till hands hela tiden och gett ut skivor regelbundet.

WM Oasis -Hur ser du på världsmusikens utveckling? Tror du den överlever i framtiden med den globalisering som finns

Karl T - Det beror på vad du menar med frågan. Jag tror självklart att de olika (icke-västerländska) musiktraditioner och – scener som finns kommer att fortsätta utvecklas precis som annan musik. Om dessa sedan kommer att vara populära i Väst så som world music mera allmänt var för 10 – 20 år sedan är svårt att säga. Jag tror att stora/intressanta artister (från var som helst) kommer att vara attraktiva överallt, bara de kan presenteras på ett bra sätt. Betänk att (en ung) Miriam Makeba uppträdde på Berns i Stockholm redan 1966, då hon var en sydafrikansk popartist med exotiska drag i sin musik. Hon togs nog emot som en stor artist då, inte som del i någon tidig världsmusikvurm i Sverige. Och Cesaria Evora har uppträtt i Konserthuset i Stockholm, liksom Goran Bregovic. Artister i den kalibern kan troligen hitta ställen att uppträda på, oavsett trender. (De får dock se upp för medelålders-fällan! ☺)

Likaså tror jag att musik som innehåller drag av olika kulturer, alltså definition 1 här ovan, kommer att finnas kvar, men det kommer att vara byggt på musikernas skicklighet, inte på att de är exotiska i sig. De kulturblandningsskivor som gjordes på 80-talet (Songhai m.fl.) blir allt ovanligare, d.v.s. man förväntar sig inte att folk skall köpa skivor bara för att de innehåller olika sorters musik sida vid sida. Det måste vara en tilltalande helhet, oavsett ingredienserna – plus att det som sagt kommer att handla om individerna som musiker, inte om individerna beroende på deras kulturella härkomst.

Men ! Att en musikscen är intressant bara för att den är (mer eller mindre) exotisk, kommer kanske inte att vara lika starkt. Vi hade det under några år i Sverige – och övriga Västerlandet – men det verkar inte vara lika starkt längre. Se nästa fråga.

WM Oasis -Det händer mycket runt om i världen, krig, sjukdomar etc. och artister som västvärlden inte verkar lika engagerad som förr, varför tror du det är så?

Karl T - Om jag tolkar din fråga rätt, menar du att intresset för world music gått ner i Sverige. Om det är så du menar, håller jag med dig. (Det kan dock bero på att jag själv inte är

lika engagerad i scenen längre.) Jag tycker symptomen är ganska tydliga: Falun Folkmusik Festival slutade under tidigt 00-tal, MultiKulti finns inte längre, intressant för världsmusik på skiva vittnar skivhandlare i Stockholm om är betydligt lägre än för 10 år sedan (man vill dansa och gå på festival, men inte köpa skivor; samma gäller för svensk folkmusik). Samtidigt finns många fantastiska musiker, men jag tror att världsmusik som scen, där kulturblandningarna och kontrasterna är poängen, har blivit mindre intressant.

Sedan kan det också vara så att musikscenerna i olika länder blivit starkare på hemmaplan, och att artister inte är lika beroende av att ha en karriär i Väst utöver den på hemmaplan. (Ren gissning från min sida, men kanske inte orimligt med tanke på den demokratisering av musikindustrin vi sett på senare år.) Det händer kanske mer i länder i Afrika och Sydamerika som aldrig kommer hit? Vi kanske är så fästa vid våra legendariska hjältar att vi inte förmår ta till oss det som kommer efter dem? DN:s Karolina Ramqvist beklagade sig en gång över att det bara är 70-talsreggae (fram till ca 1982) som svenskar upplever som intressanta, trots att Jamaica hade massor med yngre artister än så, som hon uppfattade som betydligt mer givande än en tredjehandsupplaga av Black Uhuru. Men jag tror att det har att göra med hur musiken låter också – den reggae som gjorts sedan roots-reggaens högperiod har i flera fall varit mindre lätt att ta till sig, på olika sätt (för maskinell, för kommersiell, för vulgär, för odynamisk, för svårsmält etc.) och samma kanske det kan vara för olika genrer under världsmusik-paraplyet. Det kanske är så att t.ex. hip hop-artister från olika håll i världen har mer gemensamt med varandra än vad sydafrikansk hip hop har med brittisk bhangra eller colombiansk reggaetón? Att subkulturerna alltså närmar sig varandra över geografiska och kulturella avstånd, utan att snegla på liknande subkulturer, på liknande sätt som tangomusiken gjort under många år. Gillar man hip hop kanske man också gillar fransk och sydafrikansk hip hop – men då just för att det är hip hop, inte för att det är ”exotiskt”. Det kanske således händer jättemycket inom varje enskild musikkultur/-genre, men det märks inte lika mycket utanför den som tidigare. Jag kände det på mig redan under min tid med Klingan, att just denna publik som gillade ”allt” inte var den största publiken. Varje enskild subkultur har troligen fler fans än vad det finns fans som gillar all musik vi spelade i Klingan. Och jag tror just detta allävarintresse har svalnat något.

WM Oasis - Vilka namn har enligt dig betytt mycket för världsmusikens utveckling i Sverige?

Karl T - Lättare att svara på! ☺ Pionjärer som Abdel Rahman El-Khatib (ej så känd, men betydelsefull under 60-talet och framför allt! – Don Cherry har satt spår som fortfarande märks av, i alla fall så länge den generation som kom fram under 70-talet lever och fortsätter spela. I denna generation finns flera betydelsefulla personer, som tyvärr nästan alla är män. Jämställdheten hade inte kommit långt på den tiden, jämfört med nu när många etablerade artister är kvinnor. Bland dessa herrar finns Roland Keijser, Bengt Berger, Peps Persson, Bosse Skoglund, Jörgen Adolfsson, Per Tjernberg, Christer Bothén, Sten Källman, Ale Möller (mest publikt framgångsrik i detta numera) och – enda kvinnorna: Anita Livstrand och Marie Selander. På senare år också Ellika Frisell och även Lena Willemark i olika sammanhang med Ale Möller.

Men man skall inte glömma bort att Rikskonserter på sin tid var oerhört betydelsefull som arrangör och turnéläggare. Producenter som Solveig Bark och Sten Sandahl har betytt jättemycket för att musik kommit hit, liksom Lennart Wretling och Mats Einarsson (m.fl. genom åren) på Sveriges Radio som fått den spridd. Multimusikern Jörgen Adolfsson tycker för övrigt att hans egen största insats för musiken var inte att spela i världsmusikband som

Archimedes Badkar m.fl., utan att han jobbade på skivbolaget Amigo som under 70- och 80-talen gav ut eller distribuerade massor med andra kulturers musik i Sverige. Genom detta kunde han importera eller licensiera musik som annars inte hade funnits här alls att köpa. Så det är en stor och brokig bild av ett brett intresse för främmande kulturers musik i det här landet – men det intresset har alltså avtagit på senare år, i takt med att mycket annat också förändrats. Kanske den största faktorn för svenskars multikulturella intresse är just att de tongivande kanaler som fanns förr (public service-TV och – radio, en liten skivmarknad, en rikstäckande konsertarrangör) var så mångkulturvänliga och duktiga på att visa på attraktionen i mångfalden? Nu är allt splittrat i en överskådlig djungel av subkulturer och småskalig verksamhet – och det påverkar förvisso annat än bara världsmusiken.

P.S. Om Solveig Bark fortfarande lever, intervju henne! Hon kan massor om hur andra kulturers musik togs emot i Sverige på 70-talet, det som jag antar låg till grund för senare tidens intresse för musiken.

Solveig Bark och Sten Sandahl har betytt jättemycket för att musik kommit hit, liksom Lennart Wretling och Mats Einarsson (m.fl. genom åren) på Sveriges Radio som fått den spridd. Multimusikern Jörgen Adolfsson Abdel Rahman El-Khatib, Roland Keijser, Bengt Berger, Peps Persson, Bosse Skoglund, Jörgen Adolfsson, Per Tjernberg, Christer Bothén, Sten Källman, Ale Möller

2014-10-09